

voor zich zou eischen. Het is haar verder echter gebleken, dat een uitstel bij velen uwer niet in den smaak zou vallen, en vooral dat de regeling der Algemeene Vergadering een ongezochte gelegenheid zal aanbieden om den tweeden dag de oud-leden van ons corps althans aan den middagdisch te vereenigen.

Zij besloot daarom U voor te stellen de Reunie in dien vorm te houden, en verzoekt dat zij, die zich hiermede kunnen vereenigen, en voornemens zijn aan dien gemeenschappelijken maaltijd deel te nemen, vóór 1 Juni a. s. hiervan mededeeling doen aan den 2den ondergeteekende (adres: 's-Gravenhage, Corn. Speelmanstraat N^o. 1).

Het ligt in onze bedoeling te trachten in of bij Arnhem een gelegenheid te vinden, waar à f 3.— (incl. wijn) zal kunnen worden gedineerd.

Welke die plaats zal zijn zal bij genoegzame deelneming aan hen, die zich zullen hebben aangemeld, tijdig worden bericht.

Laag-Soeren,

April 1899.

's-Gravenhage,

Namens de Reunie-Commissie:

G. L. V. D. BURG, *Voorzitter.*

J. MENNO HUIZINGA, *Secretaris.*

PROFESSOR SPRONCK'S VERDEDIGING.

Het tweede opstel van Prof. SPRONCK meende ik niet te moeten beantwoorden. Dat de heer SPRONCK zich niet te goed acht om op die wijs te polemiseren moet hij zelf weten. Mij wil het toeschijnen dat hij daardoor slechts zich zelf en de zaak die hij voorstaat schaadt, maar ik achtte het beneden mij om er op te antwoorden. Doch nu de Afdeeling Zeeland openlijk van haar verontwaardiging over de wijze waarop de Heer SPRONCK mij heeft aangevallen heeft doen blijken, en nu in die Afdeeling ook mijn wetenschappelijk standpunt waardeering blijkt te hebben gevonden, acht ik het plicht om wat in Prof. SPRONCK's opstel als zakelijke argumentatie zou kunnen worden aangemerkt te weerleggen.

Prof. SPRONCK zegt dan (pag. 525): „La remarquable tolerance des animaux „immunisés contre la diphtérie vis-à-vis du streptocoque heeft zijn opmer- „kelijkheid reeds lang verloren omdat BEHRING geschreven heeft: Nun be- „kommen nicht selten die mit Diphtheriegift behandelten Pferde Abscesse „in welchen sich Streptococcen nachweisen lassen. Solche Pferde stehen „also unter dem Einfluss einer Streptococceninfection und können 1) auf „diese Weise Streptococcentoxin nach dem Ueberstehen der Infection „produzirt haben”. Als er nu stond dat BEHRING bij die paarden dat anti- toxine inderdaad gevonden had zou men het nog als een argument kunnen aanmerken. Maar dat staat er niet, BEHRING zegt alleen dat die paarden streptococcen antitoxine *kunnen* hebben geproduceerd. Doch met mogelijk- heden kan men niets *bewijzen*. Het bestaan van die antitoxine kan BEHRING bovendien niet geconstateerd hebben, want dan zou hij en andere serum- vrienden niet kunnen beweren, dat het diphtherie-serum bij streptococcen- infectie onwerkzaam is. Ook wordt de zaak niet waarschijnlijker gemaakt

1) Ik cursiveer.

door het feit dat noch ROUX noch MARMORECK tegen BEHRING's bewering zijn opgekomen, want van ROUX was het niet te verwachten, dat hij na pas een serum-therapie te hebben ingevoerd zich zou beijveren om die weer omver te werpen, en van MARMORECK, die zelf een streptococcen-serum-therapie wilde invoeren, zou het al zeer onverstandig geweest zijn om de diphtherie-serumvrienden tegen zich in het harnas te jagen. BEHRING's zg. verdediging is dus niets anders dan *petitio principii*. Als betoogd moet worden waarom tegen diphtheritis geïmmuniseerde paarden ook tegen streptococcen immuun zijn brengt men hypothetisch antistreptococcen-serum in het vuur, maar men wacht zich daarvoor als men vergoelijken moet dat bij de ernstigste gevallen van keelziekte, waar streptococcen voorkomen, het diphtherie-serum op evidente wijs in den steek laat. Op dezelfde wijs klaagt men steen en been dat men korte referaten niet weerleggen kan, maar als het er op aankomt ernstige kritieken te weerleggen, blijkt het dat men dat ook niet kan. Men geeft de schuld aan den spottenden toon van die referaten en . . . „c'est ainsi que „l'on fait la science!”

Ik moet nu nog vragen of het niet zonderling is, dat men door bij een paard diphtherie-gif in te spuiten zoo vaak streptococcen-abscessen veroorzaakt. De Heer SPRONCK zegt wel, dat dat accidenteel geschiedt, maar dat is toch inderdaad onwaarschijnlijk al ware het slechts omdat het bijna regel schijnt te zijn. BEHRING zegt „niet selten” en de zes paarden waarbij MARMORECK immuniteit tegen streptococcen constateerde zouden alle zes van die accidenteele streptococcen-abscessen moeten hebben gehad! Werken die Heeren dan zoo slordig dat ze bijna geregeld accidenteele wondziekten veroorzaken en daar zonder blikken of blozen voor durven uitkomen? dat is mij te kras en ik zou eerder denken, dat er een genetisch verband moest bestaan tusschen het ingespoten diphtherie-gif en de zoo vaak gevolgde streptococcen-abscessen. Zelfs als de onderzoekingen van SCHUTTER en ALI COHEN, later, ik meen door BABES, bevestigd, niet waren gepubliceerd zou het zoo frequent voorkomen van streptococcen-abscessen na inspuiting van diphtherie-gif tot een onderzoek naar zoodanig verband hebben moeten leiden.

Uit het betoog van Prof. SPRONCK volgt eindelijk dat hij het verband tusschen mijn veldtocht tegen het bacteriologisch dogma en mijn hypothese der heterogenese niet begrijpt. Was dat toch het geval, dan zou hij niet meenen, dat hij zijn dogma kon verdedigen door er op te wijzen, dat ik nog geen bewijzen voor de heterogenese heb gepubliceerd.

Ik kan dat niet beter doen uitkomen, dan door mij te beroepen op de uiteenzetting van de Heeren DE HAAN en STRAUB, die zoo helder en logisch is, dat die moeijlijk kan verbeterd worden. DE HAAN en STRAUB hebben dan in het licht gesteld, dat de hypothese der heterogenese niet bewezen is, maar verklaren „dat zij daarom wel juist kan zijn en dat ze evenveel recht „van bestaan heeft als de hypothese die PASTEUR heeft geïnspireerd”, en ze „laten daarop volgen: „Ik heb wat langer uitgeweid over FOKKERS standpunt „vooreerst omdat zijn oppositie door zijn referaten zoo algemeen bekend is „en ten tweede, omdat zij ons leert te herkennen, dat ook de gangbare „bacteriologie op een hypothetisch standpunt staat. Haar eerste hypothese „luit: Bacteriën worden slechts door bacteriën voortgebracht en ontstaan

„niet door spontane generatie; haar tweede hypothese is: de soorten der „bacteriën zijn even zoo standvastig als de soorten der meercellige wezens 1)“.

Daaruit volgt toch wel, dat men de onhoudbaarheid der hypothese van PASTEUR kan in het licht stellen ook zonder een enkel bewijs voor de door mij geopperde aan te voeren. Werd ook van de mijne de onhoudbaarheid aangetoond, dan zou daaruit echter niet volgen, dat men nu weer tot de eerste moest terugkeeren; dat zou alleen mogen geschieden als men de argumenten voor de onhoudbaarheid der hypothese van PASTEUR had ontzenuwd. Maar dat heeft de Heer SPRONCK niet gedaan.

Ten slotte nog een woord over mijn citaat uit DE HAAN en STRAUB. De woorden daarvan kloppen allerminst met de in dit *Tijdschrift* onlangs door den Heer STRAUB verkondigde denkbeelden. Ik kan dat niet anders verklaren dan door aan te nemen dat het citaat niet STRAUB's denkbeelden weergaf maar die van DE HAAN.

A. P. FOKKER.

Ieder die de laatste alinea van bovenstaand artikel leest, deskundige of niet, zal meenen dat Prof. FOKKER mij betrapt heeft, in mijn jongste strijdschriften afgeweken te zijn van wat ik in 1895 „helder en logisch” heb uiteengezet. Welnu, als ik van meening veranderd ware, zou ik het gaarne erkennen, maar dat is niet noodig. Over de betrekkelijke waarde der bacteriologische feiten denk ik heden als in 1895 en ik *tart Prof. FOKKER door citaten de plaats aan te wijzen waar ik in tegenspraak met DE HAAN en STRAUB's hierboven geciteerde volzinnen gekomen ben.* Die plaats bestaat niet.

Al weder blijkt het hoe verkeerd het is in een wetenschappelijk debat van boutaden gebruik te maken. Men behaalt er schijn-overwinningen mede, en daarom is het toch niet te doen. Als ik niet door mijn redacteurschap de gelegenheid had oogenblikkelijk Prof. FOKKER's slotgrapje te neutraliseeren, zou ik in het volgend nummer al te laat gekomen zijn om den verkeerden indruk uit te wisschen. De lezers zouden er in geloopen zijn, zooals de Afdeling Zeeland, die ook al niet door eenig citaat zal kunnen bewijzen, dat door mij „op hoogst beleedigende wijze Prof. FOKKER's feestrede is aan „gevallen”.

Nu ik toch over Prof. FOKKER's boutaden schrijf, mag ik wel even de aandacht vestigen op de boutade (s. v. v.) die in den titel schuilt van Prof. FOKKER's referaat in dit nummer. Ik behoef waarlijk niet uiteen te zetten, dat die titel buiten alle evenredigheid is tot den inhoud van het referaat. Zóó doet een journalist zijn tegenpartij afbreuk vóór de verkiezing. De juichtoon is voor mij te merkwaardiger, omdat naar mijn inzicht het gerefereerde artikel het door Prof. FOKKER tegenover de bacteriologen ingenomen standpunt verzwakt. Op blz. 406 zegt Prof. FOKKER, dat hij „nooit iets heeft „gemerkt van dat toetsen” der bacteriologische hypothese. Welnu, hier is een voorbeeld. Indien de onderzoeker overtuigd geweest ware, dat de pathogene bacterie parasiet is en blijft (zóó denken immers de bacteriologen van Prof. FOKKER's verbeelding) dan zou hij het gerefereerde onderzoek in het geheel niet hebben ondernomen.

STRAUB.

1) DE HAAN en STRAUB, Voordrachten over Bacteriologie blz. 71.